

Nr 29

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 4 februari 1955 dagtecknad proposition, nr 64, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv;

2) lag om fortsatt giltighet av lagen den 5 juni 1953 (nr 308) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning; samt

3) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.

Berörda lagförslag är av följande lydelse.

F ö r s l a g

till

L a g

om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv

Härigenom förordnas, att lagen den 3 juni 1949 angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv¹, vilken jämlikt lag den 4 juni 1954 (nr 328) gäller till och med den 30 juni 1955, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1956.

¹ Senaste lydelse av 1 § se 1954:328.

Förslag

till

Lag**om fortsatt giltighet av lagen den 5 juni 1953 (nr 308) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning**

Härigenom förordnas, att lagen den 5 juni 1953 med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning, vilken jämlikt lag den 4 juni 1954 (nr 329) gäller till och med den 30 juni 1955, skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1955.

Förslag

till

Lag**angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.**

Härigenom förordnas, att lagen den 7 december 1951 om räntereglering m. m., vilken jämlikt lag den 4 juni 1954 (nr 330) gäller till och med den 30 juni 1955, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1956.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehått två i anledning av densamma väckta, likalydande motioner, nämligen nr I: 406 av herrar *De Geer* och *Ohlön* och II: 509 av herrar *Schmidt* och *Gustafson* i Göteborg. I motionerna hemställes att riksdagen måtte dels med ändring av vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen nr 64 för sin del besluta sådan lydelse i 1 § lagen angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, att maximitalet för kassareservkvoten fastställes till 25 %, dels avslå det i proposition nr 64 innefattade förslaget om förlängning av ränteregleringslagen.

Till motivering för dessa yrkanden anföres i motionen I: 406 bl. a. följande.

Vi delar departementschefens uppfattning att frågan om en konjunkturpolitiskt betingad kassareservlagstiftning bör bli föremål för utredning i anslutning till de beslut om ny banklagstiftning som riksdagen kommer att fatta. Vi har intet att invända mot en provisorisk beredskapslagstiftning på detta område till den 1 juli 1956 men anser det föreslagna maximitalet för kassareservkvoten alltför högt. Maximitalet var intill 1954 25 procent, och vi anser att detta är tillräckligt. Kassareservlagstiftningen kan i vissa lägen vara ett värdefullt komplement till övriga penningvårdande åtgärder, men den får inte betraktas som ett universalmedel. Och den kan enligt vår mening icke ersätta — vilket man på vissa håll synes

vilja göra gällande — en politik med rörlig ränta, vilken vi förordar. Över huvud taget är sådana åtgärder som hårda kassareservbestämmelser och räntereglering alltför osmidiga för att vara effektiva penningvårdande medel. En rörlig räntepolitik — eventuellt i kombination med kassareservbestämmelser med måttliga likviditetstal — är i detta hänseende överlägsen.

Kungl. Maj:t har vidare i samma proposition föreslagit att den s. k. ränteregleringslagen skulle förlängas ytterligare ett år till och med den 30 juni 1956. Redan på remisstadiet möttes denna lagstiftning så gott som över hela linjen av allvarliga invändningar. Också lagrådet avstyrkte.

Vi anser att riksdagen bör avvisa förslaget om en förlängning av ränteregleringslagen.

I skrivelse den 2 december 1954 har *fullmäktige i riksbanken* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *dels* att lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv måtte erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1956, *dels ock* att lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m. måtte erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1956. Bankofullmäktige har därjämte förklarat sig icke ha något att erinra mot att lagen den 5 juni 1953 (nr 308) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning erhöle förlängd giltighet intill den tidpunkt då nya banklagen träder i kraft.

Över fullmäktiges skrivelse har, efter remiss, yttranden avgivits av *fullmäktige i riksgäldskontoret, bank- och fondinspektionen* samt *Svenska bankföreningen*.

Beträffande innehållet i bankofullmäktiges skrivelse och remissyttrandena får utskottet hänvisa till propositionen.

Departementschefen har i anledning av bankofullmäktiges hemställan om förlängd giltighet av 1949 års lag om bankaktiebolags kassareserv erinrat om att det vid årets riksdag framlagda förslaget till ny lag om bankrörelse (numera antagen av riksdagen, se bankoutskottets utlåtande nr 5/1955, riksdagens skrivelse nr 146/1955) inte inrymde några penningpolitiskt motiverade kassareservregler utan att det förutsatts att i den mån en penningpolitisk beredskapslagstiftning vore erforderlig, regler härom skulle liksom hittills meddelas i särskild författning. Departementschefen hade härvid uttalat att det torde få betraktas som tveksamt huruvida nämnda beredskapslagstiftning i fortsättningen borde få samma konstruktion som i 1949 års lag, varför en omprövning av principerna för denna lagstiftning icke kunde anses opåkallad. I detta sammanhang anför departementschefen vidare följande:

Den närmare tidpunkten för igångsättandet av denna utredning kan för närvarande icke angivas. Det nu pågående arbetet med översyn av sparbankslagen och lagstiftningen om jordbrukets kreditkassor torde nämligen först få avslutas. I detta läge och då det i princip torde råda enighet om att en beredskapslagstiftning på förevarande område är nödvändig biträder jag förslaget, att 1949 års lag förlänas fortsatt giltighet under ytterligare ett år eller alltså till och med den 30 juni 1956.

Under remissbehandlingen har från några håll yrkats att maximitalet för kassareservkvoten, som förra året höjdes från 25 till 50 procent, måtte ned-

sättas. Med anledning härav vill jag erinra om att de undersökningar som låg till grund för den i fjol vidtagna höjningen hade utvisat att den då gällande högsta likviditetskvoten (25 %) icke vore tillräcklig om man med lagen ville för de betydelsefullaste bankerna erhålla en verkan i likviditets-hänseende motsvarande den som ernåtts med de tidigare överenskommelserna mellan riksbanken och affärsbankerna. Situationen är densamma i år. Jag vill i detta sammanhang understryka de i finansplanen till årets statsverksproposition gjorda uttalandena angående bankernas kassareserver. Jag nämnde där att den rådande knappheten på likvida medel icke finge föranleda bankerna att ge avkall på de åtaganden att hålla förstärkta kassareserver som de tidigare gjort gentemot riksbanken. Det vore så mycket mera nödvändigt att understryka vikten av att bankerna icke tillåte sig att uppmjuka kassareservkraven som det aktuella samhällsekonomiska läget gäve en naturlig bakgrund till önskemålet om en ytterligare åtstramning av kreditgivningen. En sådan åtstramning torde i första hand böra åvägbringas genom skärpning av kraven på kassareserv. Jag framhöll att detta kunde ske med anlitande av den vidgade beredskapslagstiftningen som genomfördes vid fjolårets riksdag. Alternativa möjligheter vore, att för ändamålet en frivillig överenskommelse inginges mellan kreditinstituten och riksbanken, i likhet med vad som skett tidigare, eller också ensidiga åtaganden från det privata kreditväsendets sida, såsom nu senast varit fallet. De i finansplanen omnämnda överläggningarna mellan riksbanken och kreditinstituten rörande dessa frågor har, enligt vad jag inhämtat, fortsatt.

Med hänvisning till dessa uttalanden tillstyrker jag att den vid fjolårets riksdag vidtagna höjningen av relationstalet för kassareservkvoten bibehålles. Jag föreslår sålunda att lagen ges fortsatt giltighet i oförändrat skick.

Beträffande bankofullmäktiges hemställan om förlängd giltighetstid för ränteregleringslagen har *departementschefen* anfört följande.

Giltighetstiden för ränteregleringslagen utgår den 30 juni 1955. I sin tidigare omnämnda framställning har fullmäktige i riksbanken hemställt, att lagen måtte ges förlängd giltighet, förslagsvis för tiden till och med den 30 juni 1956. Fullmäktige har som skäl härför anfört, att lagen borde bibehållas i beredskapssyfte. Jag delar denna uppfattning. Det allmänna ekonomiska läget är sådant att det icke bör komma i fråga att nu avstå från den handlingsberedskap som ligger i denna fullmaktslagstiftning. Jag tillstyrker sålunda att ränteregleringslagen ges förlängd giltighet under ytterligare ett år eller sålunda till utgången av juni månad 1956.

Vad slutligen angår förlängningen av den provisoriska lagen 1953 angående bankaktiebolags inlåning, anför *departementschefen* följande:

Godtages det förslag till ny banklag, som framlagts i proposition nr 3 till årets riksdag, bortfaller behovet av 1953 års provisoriska lag i fråga om bankaktiebolags inlåning. Med hänsyn till att giltighetstiden för sistnämnda lag utgår den 30 juni 1955, medan den nya banklagen enligt nyssnämnda proposition är avsedd att träda i kraft först den 1 januari 1956, blir det emellertid nödvändigt att ge 1953 års lag förlängd giltighet för tiden till och med den 31 december 1955. Jag tillstyrker sålunda att förslag härom förelägges riksdagen.

Förslagen till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv samt till lag om fortsatt giltighet av

lagen den 5 juni 1953 (nr 308) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning har icke föranlett någon erinran från lagrådet. Beträffande förslaget till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m. har *lagrådet* yttrat följande:

Under hänvisning till vad i utlåtanden den 31 mars 1953 och den 11 mars 1954 över då föreliggande lagförslag, avseende förlängning av ränteregleringslagens giltighet, anförts av lagrådet i dess dåvarande sammanläggning, avstyrkes förslaget om ytterligare förlängning av samma lag.

I anledning av lagrådets yttrande har *departementschefen* anført följande:

Med åberopande av att lagrådet i utlåtanden 1953 och 1954 avstyrkte nämnda år föreliggande lagförslag avseende förlängning av ränteregleringslagens giltighetstid, har lagrådet avstyrkt jämväl det nu remitterade förslaget om ytterligare förlängning av samma lag. Då några nya synpunkter nu icke framförts, inskränker jag mig till att hänvisa till vad jag anförde vid min anmälan av ärendet den 14 januari i år. Jag vidhåller min där uttalade uppfattning, att denna lagstiftning bör bibehållas i beredskapssyfte.

Utskottet

I Kungl. Maj:ts förevarande proposition föreslås förlängning t. o. m. den 30 juni 1956 av gällande beredskapslagstiftning rörande dels bankaktiebolags kassareserv, dels ock räntereglering. Vidare föreslås 1953 års lag med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning erhålla förlängd giltighet t. o. m. den 31 december 1955, d. v. s. till ikraftträdandet av den nya lagen om bankrörelse. I de i anledning av propositionen väckta, likalydande motionerna I: 406 och II: 509 föreslås att riksdagen dels måtte avslå förslaget om förlängning av ränteregleringslagen, dels för sin del antaga 1 § lagen angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv i sådan lydelse att maximumtalet för kassareservkvoten fastställs till 25 procent.

I den restriktiva politik som rådande ekonomiska läge nödvändiggör, spelar kreditpolitiken vid sidan av finanspolitiken en väsentlig roll. Såsom närmare berörts i utskottets utlåtande nr 9 till innevarande års riksdag, ägde en betydande kreditexpansion rum under fjolåret, vilken sänkte banksystemets likviditet. Efter överläggningar i början av innevarande år mellan riksbanken och kreditinstituten förnyade riksbanken sin rekommendation till affärsbankerna att tillämpa de riktlinjer för kreditpolitiken som uppdragits i tidigare överenskommelser, vilket med hänsyn till bankernas försämrade likviditet innebar en skärpning av kreditrestriktionerna i den mån de uppställda likviditetstalen komme att uppnås. Som ett led i en ytterligare skärpning av kreditpolitiken tillkom bankofullmäktiges beslut den 18 april 1955 att höja diskontot med en procent och riksgäldsfullmäktiges samtliga tillkännagivande angående emitteringen av ett långt statslån

till 4,5 procents ränta. Syftet med dessa åtgärder är att sammanpressa kreditvolymen genom att minska underlaget för bankernas och övriga kreditinstituts utlåning. Ränthöjningen är endast ett av medlen att nå detta syfte. Betydelsen av kassareservbestämmelser som kompletterande penningpolitiskt instrument i nuvarande läge framgår även av riksbankens i samband med ränthöjningen deklarerade avsikt att rigoröst kontrollera efterlevnaden av bankernas åtaganden att hålla ökade kassareserver. Utskottet tillstyrker därför propositionens förslag om förlängd giltighet av 1949 års lag om bankaktiebolags kassareserv. Beträffande det i motionerna I: 406 och II: 509 framställda yrkandet att maximitalet för kassareservkvoten fastställs till 25 procent i stället för nu gällande 50 procent, får utskottet erinra om att den av motionärerna förordade likviditetskvoten icke är tillräcklig om man med lagen vill även för de betydelsefullaste bankerna nå en verkan motsvarande den som ernåtts med de tidigare överenskommelserna mellan riksbanken och affärsbankerna.

Samma beredskapsskäl som talar för en förlängning av lagen om bankaktiebolags kassareserv, gäller även för en förlängning av ränteregleringslagen. Utskottet tillstyrker därför bifall till propositionens förslag i denna punkt men anser sig sakna anledning att i detta sammanhang upprepa den argumentering som utskottet vid flerfaldiga tillfällen fört i räntefrågan och hänvisar i stället till sitt utlåtande nr 36 vid 1951 års riksdag.

Vad slutligen angår förslaget om förlängd giltighet av 1953 års provisoriska lag rörande bankaktiebolags inlåning, har utskottet intet att erinra häremot och tillstyrker sålunda bifall till propositionen även i denna punkt.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

att riksdagen må — med avslag å motionerna I: 406 och II: 509 — bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 3 maj 1955

På bankoutskottets vägnar:

FRANS SEVERIN

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Sundvik*, Mogård, Boo, Wehtje, Kronstrand, Strandler och Eliasson;

från andra kammaren: herrar Severin i Stockholm, Schmidt, Nilsson i Landskrona, Sköldin, Dickson, Gustafson i Göteborg, Johansson i Kalmar och Jönsson i Rosshol.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Ewerlöf, Wehtje, Kronstrand, Schmidt, Dickson* och *Gustafson* i Göteborg, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till de likalydande motionerna I: 406 och II: 509 och att utskottets hemställan under åberopande av vad i motionerna anförts sålunda bort ha följande lydelse:

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må med bifall till motionerna I: 406 och II: 509

1) för sin del antaga Kungl. Maj:ts förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv med den ändringen att 1 § erhåller följande lydelse:

1 §.

I den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt må Konungen, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter hörande av bank- och fondinspektionen, förordna

a) att kassareserv, som avses i 49 § 2 mom. första punkten lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse, tillsammans med bankaktiebolags ineliggande kassa skall uppgå till viss bestämd kvotdel, högst tjugofem procent, av bolagets förbindelser med undantag av garantiförbindelser och skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa — — — eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) — — — tre månader.

Oavsett vad — — — bestämda beloppet.

2) antaga Kungl. Maj:ts förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 5 juni 1953 (nr 308) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.

3) avslå Kungl. Maj:ts förslag om fortsatt giltighet av lagen den 7 september 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.